

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

จากข้อเท็จจริงในปัจจุบันปรากฏว่า สภาพความเป็นอยู่ทั่วไปของประชาชนไทยทั้งในค่านที่อยู่อาศัย การบริโภคอาหาร การสุขภาพ การประกอบอาชีพ และการสังคมยังอยู่ในระดับที่ไม่น่าพอใจโดยเฉพาะในชนบทที่ห่างไกล จึงเป็นเหตุให้การพัฒนาประเทศไม่เป็นไปโดยสะดวกรวดเร็วตามนโยบายของรัฐบาล¹ ที่เป็นเช่นนี้สาเหตุสำคัญเนื่องมาจากการศึกษาของประชาชนยังอยู่ในระดับต่ำและมีประชากรอีกเป็นจำนวนมากไม่รู้หนังสือ การรู้หนังสือถือว่าเป็นทักษะที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการแสวงหาความรู้ และการนำมาซึ่งอาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย อันเป็นปัจจัยในการดำรงชีวิต² ตลอดจนความอยู่รอดในสังคมปัจจุบันที่ความเจริญก้าวหน้าต่าง ๆ แพร่พรไปในรูปเอกสารสิ่งพิมพ์ เพราะการรู้หนังสือทำให้บุคคลมีโอกาสมากขึ้นที่จะรับและถ่ายทอดข่าวสารประสมการณ์ใหม่ ๆ จากผู้อื่น ควบคู่กันในแผนพัฒนาประเทศรัฐบาลจึงต้องกำหนดงานการศึกษาหรือการจัดการไม่รู้หนังสือเข้าไว้ด้วย เพราะเป็นที่ยอมรับกันแล้วว่าการจัดการไม่รู้หนังสือเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาประเทศที่ต้องรีบกระทำก่อนการพัฒนาอื่นใด

¹บุญสม นรานุกเคราะห์, "โครงการจัดการไม่รู้หนังสือ," วารสารการศึกษา ใหญ่, 6 (กันยายน, 2512), หน้า 2.

²Marjorie Dye, and others, Literacy; the Essential Skill (New York: Committee on World Literacy and Christian Literature, 1964), p. 1.

ความจริงประเทศไทยได้เล็งเห็นความสำคัญของการศึกษามานานแล้ว ดังจะเห็นได้จากการศึกษาภาคบังคับและการศึกษาผู้ใหญ่ ซึ่งได้เริ่มดำเนินงานมาตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2464 และปีพุทธศักราช 2483 ตามลำดับ การศึกษาสองประเภทนี้จะต้องเกี่ยวพันกันและจัดดำเนินงานควบคู่กันไป การประถมศึกษาเป็นการศึกษาที่จัดให้แก่เยาวชน เป็นการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนในอนาคต ส่วนการศึกษาผู้ใหญ่เป็นการศึกษาที่จัดสำหรับบุคคลในวัยที่เป็นกำลังผลิตของประเทศ เป็นการศึกษาที่จัดเพื่อพัฒนาคนในปัจจุบัน ฉะนั้นถ้าการจัด การประถมศึกษาไม่ได้ผลก็จะเป็นภาระของการศึกษาผู้ใหญ่ในอนาคต แต่ความจริงได้ประจักษ์แล้วว่า การประถมศึกษายังไม่สามารถจัดให้แก่ประชาชนทุกคนได้อย่างทั่วถึง และนับวันคนที่ไม่มีโอกาสเข้าโรงเรียนจะมีจำนวนเพิ่มมากขึ้นทุกปี³ นอกจากนี้ผู้ที่เคยเรียนหนังสือมาบ้างในวัยเด็กและเมื่อออกจากโรงเรียนแล้วไม่ค่อยมีโอกาสได้ใช้หนังสือในชีวิตประจำวัน ในไม่ช้าก็จะกลับเข้าสู่สภาพของการไม่รู้หนังสือดั้งเดิม จากการศึกษาของ ศาสตราจารย์ ดร. แกดกิล⁴ (Professor Dr. Gadgil) แห่งสถาบันวิจัยทางสังคมและเศรษฐกิจ ประเทศอินเดีย พบว่า ผู้ที่จบชั้นประถมศึกษาตอนต้นมาเป็นเวลา 20 ปี มีอยู่เป็นจำนวนน้อยมากที่สามารถอ่านออกเขียนได้เช่นเดิม และระยะเวลาการลืมหนังสือนี้จะเป็นสัดส่วนผกผันกับระดับการศึกษาที่จบ คือ ถ้าจบในระดับต่ำกว่าประถมปีที่ 4 ก็จะต้องลืมหนังสือเร็วขึ้น ดังนั้นจะเห็นได้ว่างานการศึกษาผู้ใหญ่นับวันก็ยิ่งมีความจำเป็นมากขึ้น

งานการศึกษาผู้ใหญ่ รัฐบาลได้มอบให้กองการศึกษาผู้ใหญ่ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ เป็นผู้จัดดำเนินงานทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค โดยทางกองการศึกษาผู้ใหญ่ได้จัดให้การศึกษแก่ประชาชนทางบ้านสายสามัญและสายอาชีพ สำหรับการศึกษ

³ สายชู, "การศึกษา - การลงทุนในการอ่านออกเขียนได้," วิทยาสาร, 34 (8 กันยายน, 2515), หน้า 9.

⁴ Mushtag Ahmed, "Retention of Literacy Skills in Adults," Literacy Work, II (May, 1973), p. 43.

ผู้ใหญ่นายสามัญจิจว่าเป็นงานสำคัญและเป็นงานชิ้นแรกของกองการศึกษาผู้ใหญ่ ซึ่งได้จัด
ดำเนินงานเป็น 3 ประเภท คือ การศึกษาผู้ใหญ่ภาคหลักสูตร การศึกษาผู้ใหญ่ระดับ
1-5 และการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ การจัดการศึกษาผู้ใหญ่ทั้ง 3 ประเภทนี้มีวัตถุประสงค์
ประสงค์แตกต่างกัน และเมื่อเรียนจบตามหลักสูตรแล้วจะได้รับประกาศนียบัตรเทียบเท่ากับ
นักเรียนภาคกลางวัน เช่น ผู้จบการศึกษาผู้ใหญ่ภาคหลักสูตร การศึกษาผู้ใหญ่ระดับสอง
และการศึกษาผู้ใหญ่แบบเบ็ดเสร็จ จะได้รับประกาศนียบัตรเทียบเท่าระดับประโยคประถม
ศึกษาตอนต้น

เนื่องจากการจัดการศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญจิจระดับสองมีวัตถุประสงค์และหลักสูตร
คล้ายคลึงกับการจัดการประถมศึกษาตอนต้น แต่ระยะเวลาที่หลักสูตรกำหนดไว้ให้เรียนแตก-
ต่างกัน กล่าวคือ ประถมศึกษาตอนต้นกำหนดระยะเวลาเรียน 4 ปี ส่วนการศึกษาผู้ใหญ่
ระดับสองกำหนดเพียงปีเดียวเท่านั้น และเมื่อเรียนจบตามหลักสูตรทั้งสองต่างก็ได้รับ
ประกาศนียบัตรที่มีศักดิ์และสิทธิ์เท่ากัน ดังนั้นจึงมีผู้เกิดความสงสัยว่า ผู้จบการศึกษาตาม
หลักสูตรทั้งสองจะมีระดับการรู้หนังสือเท่ากันหรือแตกต่างกันเพียงใด และเท่าที่ผู้วิจัยได้เคย
ศึกษามายังไม่ปรากฏว่ามีผู้ใดเคยทำการวิจัยเรื่องนี้เลย ดังนั้นผู้วิจัยจึงเห็นว่าปัญหาที่มี
ความสำคัญและมีคุณค่าสมควรแก่การที่จะได้ทำการวิจัยเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้เพราะผลการวิจัย
ที่ได้ นอกจากจะช่วยตอบข้อข้องใจดังกล่าวแล้ว ยังอาจใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไข
หลักสูตร การเรียนการสอน และการจัดการศึกษาผู้ใหญ่ระดับสองให้เหมาะสมยิ่งขึ้นต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาระดับการรู้หนังสือของผู้จบการศึกษาผู้ใหญ่ระดับ
สอง และเปรียบเทียบกับระดับการรู้หนังสือของนักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ว่าแตกต่างกัน
หรือไม่ เทียบเท่ากับระดับการรู้หนังสือของนักเรียนที่จบประถมศึกษาชั้นใด

สมมติฐานของการวิจัย

เนื่องจากการจัดการศึกษาผู้ใหญ่ระดับสองและการจัดการประถมศึกษาตอนต้นมีวัตถุประสงค์และเนื้อหาที่เรียนในหลักสูตรคล้ายคลึงกัน นอกจากนี้ผู้ที่เรียนจบตามหลักสูตรทั้งสองจะได้รับประกาศนียบัตรซึ่งมีศักดิ์และสิทธิ์เท่ากันอีกด้วย ฉะนั้นการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงได้ตั้งสมมติฐานของการวิจัยไว้ดังนี้

1. ระดับการรู้หนังสือของผู้จบการศึกษาผู้ใหญ่ระดับสอง กับนักเรียนที่จบประถมศึกษาปีที่ 4 ไม่แตกต่างกัน
 - 1.1 ระดับความรู้วิชาภาษาไทยของผู้จบการศึกษาผู้ใหญ่ระดับสอง กับนักเรียนที่จบประถมศึกษาปีที่ 4 ไม่แตกต่างกัน
 - 1.2 ระดับความรู้วิชาเลขคณิตของผู้จบการศึกษาผู้ใหญ่ระดับสอง กับนักเรียนที่จบประถมศึกษาปีที่ 4 ไม่แตกต่างกัน
2. ระดับการรู้หนังสือ ระดับความรู้วิชาภาษาไทย และเลขคณิต ของผู้จบการศึกษาผู้ใหญ่ระดับสองที่เคยกับไม่เคยเรียนหนังสือมาก่อน แตกต่างกัน

ขอบเขตของการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักศึกษาผู้ใหญ่ที่เรียนจบการศึกษาผู้ใหญ่ระดับสอง ภาคแรก ปีการศึกษา 2516 ในกรุงเทพมหานคร
2. ระดับการรู้หนังสือในขั้นศึกษาเฉพาะระดับความรู้วิชาภาษาไทย และเลขคณิต เท่านั้น
3. นักเรียนประถมศึกษาชั้นต่าง ๆ ที่ใช้ศึกษาเปรียบเทียบระดับการรู้หนังสือ กับผู้จบการศึกษาผู้ใหญ่ระดับสอง เป็นนักเรียนที่กำลังเรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 2, 3, 4 และ 5 ในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร ปีการศึกษา 2516 จำนวนชั้นละ 200 คน
4. พิจารณาวัดระดับการรู้หนังสือของผู้จบการศึกษาผู้ใหญ่ระดับสอง โดยใช้แบบทดสอบมาตรฐานระดับประถมศึกษาตอนต้น ของกองการประถมศึกษา กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ที่สร้างขึ้นเมื่อพุทธศักราช 2513

5. การศึกษานี้ไม่คำนึงถึงความแตกต่างระหว่างเพศ อายุ ระดับสติปัญญา สภาพแวดล้อมทางสังคม ฐานะทางเศรษฐกิจ ของกลุ่มตัวอย่างที่นำมาศึกษา

ข้อตกลงเบื้องต้น

1. คะแนนที่ได้จากการทดสอบด้วยแบบทดสอบมาตรฐานวิชาภาษาไทยและวิชาเลขคณิต ระดับประถมศึกษาตอนต้น ของกองการประถมศึกษา กรมสามัญศึกษา ถือว่าเป็นคะแนนที่แสดงระดับการรู้หนังสือของผู้ถูกทดสอบได้
2. ผู้วิจัยถือว่าระดับการรู้หนังสือที่ได้จากการทดสอบด้วยแบบทดสอบมาตรฐานดังกล่าวข้างต้นของนักศึกษาผู้ใหญ่และนักเรียนชั้นประถมศึกษา สามารถใช้เปรียบเทียบกันได้ แม้ว่าหลักสูตรในการเรียนการสอนของกลุ่มตัวอย่างทั้งสองจะแตกต่างกันอยู่บ้าง
3. ถือว่านักศึกษาผู้ใหญ่และนักเรียนทุกคนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยนี้มีความตั้งใจจริงในการทำแบบทดสอบ
4. การนำแบบทดสอบไปทดสอบกลุ่มตัวอย่างในระยะเวลาที่ต่างกัน ไม่มีความแตกต่างกัน
5. สภาพของกลุ่มตัวอย่างต่าง ๆ ขณะทำการทดสอบอยู่ในสภาพปกติเหมือนกัน

ความไม่สมบูรณ์ของการวิจัย

1. สภาพทางอารมณ์ สภาพทางร่างกาย สิ่งแวดล้อม และระยะเวลาที่ใช้ในการทำแบบทดสอบ ตลอดจนความแตกต่างทางระดับสติปัญญา อาจมีอิทธิพลต่อความสามารถที่แท้จริงของนักศึกษาผู้ใหญ่และนักเรียน ทำให้เกิดความคลาดเคลื่อนได้เมื่อนำผลการทดสอบมาวิเคราะห์
2. ในการเปรียบเทียบระดับการรู้หนังสือของผู้จบการศึกษานักเรียนระดับสอง กับนักเรียนที่จบประถมศึกษาปีที่ 2, 3, 4 และ 5 นั้น นักเรียนเหล่านี้เป็นนักเรียนที่กำลังเรียนอยู่ในชั้นดังกล่าว ภาคปลาย ปีการศึกษา 2516 ซึ่งไม่ใช่ นักเรียนที่จบชั้นดังกล่าวแล้ว ดังนั้นผลการวิจัยที่ได้ อาจไม่สมบูรณ์เท่าที่ควร

ประโยชน์ที่จะได้รับจากการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็นประโยชน์ทั้งทางด้านวิชาการและการปฏิบัติการของโครงการศึกษาผู้ใหญ่ เพราะผลการวิจัยจะชี้ให้เห็นถึงระดับการรู้หนังสือที่แท้จริงของผู้จบการศึกษาผู้ใหญ่ระดับสอง ว่าแตกต่างจากระดับการรู้หนังสือของนักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษา 4 หรือไม่ ซึ่งจะเป็นเครื่องแสดงให้เห็นถึงการจัดการศึกษาผู้ใหญ่ระดับสอง ของกองการศึกษาผู้ใหญ่ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ ว่าได้บรรลุจุดมุ่งหมายในด้านการสอนให้อ่านออกเขียนได้และคิดเลขเป็นเพียงใด ผู้จบการศึกษาผู้ใหญ่ระดับนี้มีทักษะเบื้องต้น คือ การอ่านออกเขียนได้และคิดเลขเป็นเพียงพอสำหรับการศึกษาต่อในระดับสูงขึ้นไปหรือไม่ นอกจากนี้ ผลการวิจัยที่ได้อาจใช้เป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขการเรียนการสอน และการดำเนินงานการศึกษาผู้ใหญ่ระดับสองให้แก่ผู้บริหารและนักการศึกษาที่เกี่ยวข้องอีกด้วย

ความหมายของคำที่ใช้ในการวิจัย

✓ ระดับการรู้หนังสือ หมายถึง ระดับความรู้วิชาภาษาไทยและเลขคณิต ที่วัดด้วยแบบทดสอบมาตรฐานวิชาภาษาไทยและเลขคณิต ระดับประถมศึกษาตอนต้น ของกองการประถมศึกษา กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ

✓ คะแนนการรู้หนังสือ หมายถึง คะแนนรวมวิชาภาษาไทยและเลขคณิต ซึ่งใช้ในการพิจารณา ระดับการรู้หนังสือของกลุ่มตัวอย่าง

ผู้จบการศึกษาผู้ใหญ่ระดับสอง หมายถึง ผู้จบการศึกษาตามหลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่ระดับ 1, 2 พุทธศักราช 2511 ของกองการศึกษาผู้ใหญ่ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ และได้รับประกาศนียบัตรเทียบเท่าระดับประถมศึกษาตอนต้น

นักศึกษาผู้ใหญ่ หมายถึง ผู้ที่กำลังศึกษาอยู่ในโรงเรียนผู้ใหญ่ที่เปิดสอนตามหลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่ระดับ 1, 2 ในภาคต้น คือ ระหว่างเดือนพฤษภาคม ถึงเดือนกันยายน ปีการศึกษา 2516 ในกรุงเทพมหานคร ซึ่งต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

1. อายุย่างเข้าปีที่ 15 ขึ้นไป

2. เป็นผู้ที่ไม่เคยเข้าโรงเรียนมาก่อน หรือเคยเข้าโรงเรียนแต่ไม่จบชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 4

3. ไม่เป็นผู้มีจิตพินเพื่อน ไม่สมประกอบ หรือมีโรคติดต่ออันตราย หรือโรค
อื่นใดอันเป็นที่น่ารังเกียจแก่ผู้เรียนด้วยกัน

โรงเรียนผู้ใหญ่ หมายถึง โรงเรียนที่เปิดทำการสอนตามหลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่
ระดับ 1, 2 ในภาคต้น ปีการศึกษา 2516 มีทั้งหมดจำนวน 29 โรงเรียน ในจำนวนนี้
มีอยู่ 5 โรงเรียนที่กองการศึกษาผู้ใหญ่จัดดำเนินการเอง ส่วนอีก 24 โรงเรียนได้มอบให้
ทางกรุงเทพมหานครเป็นผู้จัดดำเนินการ

นักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 2, 3, 4 และ 5 หมายถึง นักเรียนชายหญิงที่กำลัง
เรียนอยู่ในชั้นประถมศึกษาปีที่ 2, 3, 4 และ 5 ภาคปลาย ปีการศึกษา 2516 ของโรง-
เรียนสังกัดกรมสามัญศึกษา ในกรุงเทพมหานคร

วรรณคดีที่เกี่ยวข้อง

ความเป็นมาของการศึกษาผู้ใหญ่ระดับ 1, 2 ในประเทศไทย

การศึกษาผู้ใหญ่ในประเทศไทยได้เริ่มดำเนินการอย่างเป็นทางการมาตั้งแต่ปี
พุทธศักราช 2483 โดยในครั้งแรกมีวัตถุประสงค์เพื่อสอนประชาชนที่เป็นผู้ใหญ่ให้รู้หนังสือไทย
และรู้หน้าที่พลเมืองตามระบอบประชาธิปไตย ทั้งนี้เพราะจากการสำรวจสำมะโนประชากร
ในปีพุทธศักราช 2480 ปรากฏว่ามีประชาชนอายุตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไปที่ไม่รู้หนังสือเป็นจำนวน
ถึงร้อยละ 68.8 หรือประมาณ 6 ล้าน 8 แสนคน รัฐบาลจึงเห็นความสำคัญและความ
จำเป็นในเรื่องการศึกษาผู้ใหญ่ และเริ่มรณรงค์จัดการไม่รู้หนังสือทั้งทางตรงและทางอ้อม
ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาลในขณะนั้นที่จะเร่งรัดให้ประชาชนไทยรู้หนังสือไทย
อย่างน้อยอ่านออกเขียนได้ จึงได้มีการออกพระราชกำหนดบังคับให้คนไทยต้องเรียนรู้
หนังสือไทยในระหว่างปีพุทธศักราช 2483 ถึง 2487 และผลปรากฏว่าสามารถสอนคนไม่รู้
หนังสือเพิ่มขึ้นถึง 1,409,686 คน โครงการขจัดการไม่รู้หนังสือนี้มีชื่อว่า การศึกษาผู้ใหญ่

ภาคหลัมูลฐาน⁵ (Fundamental Education Program) การเรียนการสอนในระยะ
เริ่มแรกหลักสูตรที่ใช้ยังคงเหมือนหลักสูตรประถมศึกษาของโรงเรียนภาคกลางวัน โดยมีได้
คำนึงถึงความสนใจและจิตวิทยาการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ ครั้นถึงพุทธศักราช 2488 ซึ่งเป็นปี
ที่สงครามโลกครั้งที่สองเพิ่งยุติลง และเศรษฐกิจของประเทศกำลังอยู่ในระยะตกต่ำ รัฐบาล
ไม่สามารถดำเนินงานได้เช่นเดิม จึงต้องยกเลิกพระราชกำหนดดังกล่าว ปล่อยให้เรียนโดย
ความสมัครใจ จำนวนผู้เรียนจึงลดลง การศึกษาผู้ใหญ่ได้ขยายลงระยะหนึ่ง จนกระทั่ง
ในปีพุทธศักราช 2490 จึงได้มีการฟื้นฟูการจัดการศึกษาผู้ใหญ่ขึ้นใหม่ให้เหมาะสมกับเหตุการณ์
ทางเศรษฐกิจและสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป กระทรวงศึกษาธิการจึงได้กำหนดวัตถุประสงค์
ของการดำเนินงานจัดการศึกษาผู้ใหญ่ให้กว้างขวางไปจากเดิม คือนอกจากจะจัดให้ประชาชน
เรียนเพื่ออ่านออกเขียนได้และรู้หน้าที่พลเมืองแล้ว ยังมีการส่งเสริมอาชีพและความเป็นอยู่
ของประชาชนให้ดีขึ้น กับส่งเสริมการใช้เวลาว่างของประชาชนให้เป็นประโยชน์อีกด้วย
อย่างไรก็ตาม โครงการที่จัดใหม่นี้ได้รับความสนใจจากประชาชนน้อย เพราะยังคงใช้
หลักสูตรเดิมอยู่

ต่อมาในปีพุทธศักราช 2506 จากการสำรวจสำมะโนประชากร ปรากฏว่าประชาชน
อายุ 15 ปีขึ้นไปที่ไม่รู้หนังสือมีร้อยละ 23 จึงทำให้รัฐบาลต้องหันกลับมาสนใจกับโครง
การจัดการไม่รู้หนังสืออีก โดยได้มีการปรับปรุงหลักสูตรใหม่ คือพยายามผสมผสานการสอน
ให้รู้หนังสือกับการสอนด้านวิชาชีพขั้นพื้นฐานเข้าด้วยกัน เพื่อให้เป็นที่สนใจแก่ผู้ไม่รู้หนังสือใน
เขตเมือง โครงการนี้คือ การศึกษาผู้ใหญ่ระดับ 1,2 ซึ่งเป็นการศึกษาสายสามัญเช่นเดียวกับ
กับการศึกษาผู้ใหญ่ภาคหลัมูลฐานที่จัดสำหรับประชาชนในชนบท การศึกษาผู้ใหญ่ทั้งสอง
โครงการนี้ยังคงจัดดำเนินงานเรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

⁵Division of Adult Education, Department of General Educa-
tion, Ministry of Education, A Study Of Nonformal Academic Program
For Out-Of-School Population In Thailand, 1972, p. 40.

นอกจากนี้ในปีพุทธศักราช 2508 ประเทศไทยกับองค์การยูเนสโก (UNESCO) ได้ร่วมมือกันวางแผนจัดการไม่รื้อหนังสือขึ้นอีก โดยแผนการนี้แตกต่างจากการจัดการศึกษาผู้ใหญ่ภาคหลักมูลฐาน และการศึกษาผู้ใหญ่ระดับ 1, 2 เพราะมีคั้งที่จะสอนประชาชนให้รู้หนังสือเพียงคำเดียว แต่ยังสามารถนำความรู้ที่ได้รับจากการเรียนไปใช้ให้เป็นประโยชน์ในการปรับปรุงอาชีพและความเป็นอยู่ของคนให้ดีขึ้น และในปีพุทธศักราช 2511 กระทรวงศึกษาธิการได้นำแผนการที่ยูเนสโกวางไว้ไปทดลองใช้ที่จังหวัดลำปาง จากนั้นได้นำมาปรับปรุงให้รัดกุมยิ่งขึ้นในปี 2513 โครงการใหม่นี้มีชื่อว่า โครงการแก้ไขการไม่รื้อหนังสือแบบเบ็ดเสร็จ (Functional Literacy And Family Life Education Program)⁶

ดังนั้นการศึกษาผู้ใหญ่สายสามัญ ระดับประถมศึกษาตอนต้น ที่ยังคงจัดดำเนินการอยู่ในปัจจุบันมี 3 โครงการด้วยกัน คือ

1. การศึกษาผู้ใหญ่ภาคหลักมูลฐาน จัดสำหรับประชาชนในชนบท กำหนดระยะเวลาเรียนออกเป็น 2 ภาค คือ ภาคต้น และภาคปลาย ใช้เวลาเรียนภาคละ 6 เดือน ภาคต้นเทียบเท่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 หรือระดับ 1 ภาคปลายเทียบเท่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หรือระดับ 2
2. การศึกษาผู้ใหญ่ระดับ 1, 2 จัดสำหรับประชาชนในเมือง แบ่งออกเป็น 2 ระดับ ใช้เวลาเรียนระดับละ 6 เดือน ระดับ 1 เทียบเท่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ระดับ 2 เทียบเท่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 4
3. โครงการแก้ไขการไม่รื้อหนังสือแบบเบ็ดเสร็จ กำหนดระยะเวลาเรียน 6 เดือน จบแล้วเทียบเท่าชั้นประถมศึกษาปีที่ 4

⁶บุญสม นาวานุเคราะห์, "โครงการจัดการไม่รื้อหนังสือ," วารสารการศึกษาผู้ใหญ่, 36 (กันยายน, 2512), หน้า 4.

ลักษณะของการจัดการศึกษาผู้ใหญ่ระดับ 1, 2

การศึกษาผู้ใหญ่ระดับ 1, 2 เป็นการศึกษาสายสามัญ ระดับประถมศึกษาตอนต้น ที่จัดสำหรับประชาชนที่อยู่ในเมือง และมีความประสงค์จะเรียนวิชาสามัญให้สูงขึ้น การศึกษานี้แบ่งออกเป็น 2 ระดับ คือ

ก. ระดับที่ 1 กับผู้ที่ยังอ่านเขียนไม่ได้ หรือยังเรียนไม่จบชั้นประถมปีที่ 2 เข้าเรียน ระยะเวลา 6 เดือน เมื่อสอบไล่ได้จะเข้ารับใบรับรองแสดงว่ามีวุฒิเทียบเท่าประถมปีที่ 2

ข. ระดับที่ 2 กับผู้ที่สามารถระดับที่ 1 หรือประถมปีที่ 2 แล้วมาเข้าเรียน ระยะเวลา 6 เดือน เมื่อสอบไล่ได้จะเข้ารับประกาศนียบัตรแสดงว่ามีวุฒิเทียบเท่าประถมปีที่ 4

ก. ความมุ่งหมาย⁷

หลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่ระดับ 1, 2 มีความมุ่งหมายเพื่อ

1. ส่งเสริมการศึกษาของประชาชนให้สูงขึ้น
2. ส่งเสริมให้มีสุขภาพสมบูรณ์ทั้งทางกายและจิตใจ ตลอดจนมีส่วนส่งเสริม

การสาธารณสุขของชุมชน

3. ส่งเสริมให้เป็นพลเมืองดีตามระบอบประชาธิปไตย มีทัศนคติอันพึงปรารถนา สามารถอยู่และทำงานร่วมกับหมู่คณะได้ดียิ่ง

4. ส่งเสริมให้ประชาชนมีสมรรถภาพในทางเศรษฐกิจ ให้รู้จักประกอบอาชีพ และรู้จักใช้จ่ายเงิน

ข. วิชาที่สอน

วิชาที่จัดสอนมี ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา และสุขศึกษา

⁷กรมสามัญศึกษา, หลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่ระดับที่ 1, 2, 3, (พระนคร: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2515), หน้า 1.

ซึ่งคล้ายคลึงกับวิชาที่สอนในโรงเรียนประถมศึกษาตอนต้น แต่ได้ดัดแปลงให้เนื้อหาวิชา
เหมาะสมกับผู้เรียนซึ่งเป็นผู้ใหญ่ และได้จัดทำให้กระตักรัดขึ้น เพื่อสอนให้จบในเวลาอันสั้น
กว่าโรงเรียนประถมศึกษา

ค. เวลาเรียน

ระยะเวลาเรียนระดับละ 6 เดือน ปีหนึ่งเปิดทำการสอน 2 ภาค ภาคแรก
ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม ถึงกันยายน ภาคปลายตั้งแต่เดือนตุลาคม ถึงเมษายน เรียนทุกวัน
ยกเว้นวันหยุดราชการ และกำหนดให้มีเวลาเรียนสัปดาห์หนึ่งไม่น้อยกว่า 5 วัน วันละ 2
ชั่วโมง คงอัตราเวลาเรียน⁸ ในหลักสูตร

ง. สถานที่เรียน

จัดสอนเป็นชั้นเรียนตามโรงเรียนประชาบาล เทศบาล หรือเอกชน ที่เห็นว่า
เหมาะสม ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

จ. ครู

โดยมากผู้สอนเป็นครูโรงเรียนประถมศึกษา ยังไม่มีครูที่ได้รับการอบรมทางด้าน
การศึกษาผู้ใหญ่โดยตรง

ฉ. การประเมินผล

หลังจากเรียนจบตามหลักสูตรแล้ว ทั้งระดับที่ 1 และ 2 จะมีการประเมินผลเพื่อ
ใช้เป็นเครื่องตัดสินว่านักศึกษาสมควรจะได้รับใบรับรองหรือประกาศนียบัตรหรือไม่ สำหรับ
ระดับที่ 1 ทางโรงเรียนเป็นผู้ทดสอบเอง ส่วนระดับที่ 2 ทางกองการศึกษาผู้ใหญ่ หรือ
กรุงเทพมหานครเป็นผู้จัดการวัดผล

⁸ดูภาคผนวก ก. ของวิทยานิพนธ์นี้.

งานวิจัยบางเรื่องที่เกี่ยวข้อง

เท่าที่ได้ศึกษามาการศึกษาระดับการรู้หนังสือของผู้จบการศึกษาผู้ใหญ่ในต่างประเทศยังคงมีน้อยมาก ที่ปรากฏคือ ในปีพุทธศักราช 2513 องค์การยูเนสโกได้ขอร้องให้ซิมมอนส์⁹ (Simmons) แห่งมหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ทำการวิจัยศึกษาการรู้หนังสือของผู้จบหลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่ในประเทศนี้เสีย โดยใช้แบบทดสอบวัดสัมฤทธิ์ผลในการอ่านและคิดเลข ทดสอบกลุ่มตัวอย่างจำนวน 60 คน ปรากฏว่าผู้จบการศึกษาผู้ใหญ่จำนวนร้อยละ 60 มีระดับการรู้หนังสืออยู่ในระยะเริ่มแรก คือสามารถอ่านเข้าใจประโยคและคำศัพท์ง่าย ๆ ในหนังสือแบบเรียน ร้อยละ 30 อยู่ในระดับปานกลาง สามารถอ่านและเข้าใจคำศัพท์ทั่วไปและวลีง่าย ๆ ได้ ส่วนอีกร้อยละ 10 อยู่ในระดับใช้งานได้ คือสามารถอ่านหนังสือพิมพ์ได้อย่างเข้าใจ

สำหรับภายในประเทศยังไม่เคยมีผู้ใดทำการวิจัยไว้เลย มีแต่การศึกษาวิจัยเกี่ยวกับสภาพการรู้หนังสือของผู้จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ว่ามีความสามารถอ่านออกเขียนได้ และคิดเลขเป็นเพียงใด ดังนี้

ในปีพุทธศักราช 2512 ฝ่ายวิชาการ กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ¹⁰ ได้วิจัยศึกษาสภาพการรู้หนังสือของผู้จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เพื่อประเมินผลการจัดการศึกษาเยาวชนว่าได้สมควรจัดอุปสรรคหรือไม่ โดยใช้แบบทดสอบวิชาเลขคณิตและภาษาไทยทำการทดสอบกลุ่มตัวอย่างจำนวน 2,147 คน ได้ผลโดยสรุปคือ ผู้จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 มีความรู้ความสามารถในการทำเลข อ่านและเขียนขนาดพอที่จะนำเอาไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

⁹John L. Simmons, "Towards an Evaluation of Literacy and Adult Education in Developing Country; A Pilot Study," Literacy Work, I (January, 1972), pp. 80-83.

¹⁰กรมสามัญศึกษา, รายงานการวิจัยเรื่องสภาพการรู้หนังสือของผู้จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภา, 2512), หน้า 38-41.

ร้อยละ 67 และผู้ที่มีความรู้ยังไม่ถึงขั้นที่จะยอมรับว่าทำเลขเป็น อ่านหนังสือออก และเขียนหนังสือได้ ร้อยละ 33 วิชาที่ผู้สอบทำคะแนนได้ก็เกินครึ่งเรียงจากมากไปน้อยคือ เขียนไทย เป็นคำ (ร้อยละ 72.61) อ่านฟังเสียง (ร้อยละ 72.51) เขียนเป็นประโยค (ร้อยละ 69.95) เลขคณิต (ร้อยละ 69.02) แต่งเรื่อง (ร้อยละ 61.57) และอ่านเอาเรื่อง (ร้อยละ 54.60)

ปีพุทธศักราช 2505 กองการวิจัย กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ¹¹ ได้ทำการวิจัยทดสอบความรู้ทางภาษาไทยของผู้จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยใช้แบบทดสอบที่แบ่งเป็น 4 แบบ คือ การสะกดตัวจากการฟัง การเลือกคำที่สะกดผิด คำที่มีความหมายเหมือนกัน คำที่มีความหมายตรงกันข้าม ปรากฏผลว่า ความรู้ทางภาษาไทย คำนอื่น ๆ พอใช้ได้ แต่ในการเขียนสะกดตัวยังคงข้อย่อยมาก

ปีพุทธศักราช 2507 บุรี กุลพิจิตร¹² ได้ศึกษาสัมฤทธิผลในการเรียนวิชาเลขคณิตของนักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 607 คน จากโรงเรียนประจำบาล และเทศบาล รวม 12 โรงเรียน ในภาคการศึกษา 1 โดยใช้แบบทดสอบจำนวน 57 ข้อ แบ่งเป็น 2 ตอน ตอนแรกเป็นแบบทดสอบเกี่ยวกับความคิดรวบยอด 27 ข้อ และเป็นโจทย์ปัญหา 30 ข้อ จากคะแนนการทดสอบ แบบทดสอบตอนแรกได้คะแนนเฉลี่ย 15.05 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 4.36 ส่วนแบบทดสอบตอนหลังได้คะแนนเฉลี่ย 9.55 และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน 6.95 ซึ่งสรุปได้ว่า แบบทดสอบเกี่ยวกับความคิดรวบยอด นักเรียนทำคะแนนได้ปานกลาง ส่วนแบบทดสอบเกี่ยวกับโจทย์ปัญหา นักเรียนทำคะแนนได้น้อยมาก

¹¹กองการวิจัย กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, "การทดสอบความรู้ภาษาไทยของนักเรียนที่เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี พ.ศ. 2505," การวิจัยทางการศึกษา เล่ม 10, (กันยายน, 2505), หน้า 28-29.

¹²บุรี กุลพิจิตร, "ผลสัมฤทธิ์ในการเรียนวิชาเลขคณิตของนักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในภาคการศึกษา 1" (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร, 2507) (อัครสำเนา).

ปีพุทธศักราช 2502 ฝ่ายวิชาการ กองการวิจัย กรมวิชาการ¹³ ได้ทำการวิจัยเปรียบเทียบความรู้ทางภาษาไทยของนักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ใน 4 จังหวัดภาคใต้ กับนักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ในจังหวัดพระนคร และธนบุรี (ในโรงเรียนที่มีนักเรียนนับถือศาสนาอิสลาม และมีการสอนภาษามลายู หรือภาษาอาหรับเช่นเดียวกับโรงเรียนใน 4 จังหวัดภาคใต้) ผลการวิจัยปรากฏว่า

1. เด็กใน 4 จังหวัดภาคใต้ที่นับถือศาสนาพุทธ มีความรู้ทางภาษาไทยดีกว่าเด็กที่นับถือศาสนาอิสลาม
2. เด็กในจังหวัดพระนครและธนบุรีที่นับถือศาสนาพุทธ มีความรู้ทางภาษาไทยดีกว่าเด็กที่นับถือศาสนาอิสลาม คะแนนเฉลี่ยของเด็กที่นับถือศาสนาพุทธและที่นับถือศาสนาอิสลามในจังหวัดพระนครและธนบุรี มีความแตกต่างกันน้อยกว่าคะแนนเฉลี่ยของเด็กสองประเภทนั้นใน 4 จังหวัดภาคใต้
3. เด็กในจังหวัดพระนครและธนบุรีที่นับถือศาสนาอิสลาม มีความรู้ทางภาษาไทยดีกว่าทั้งเด็กที่นับถือศาสนาพุทธและเด็กที่นับถือศาสนาอิสลามใน 4 จังหวัดภาคใต้
4. เด็กพุทธใน 4 จังหวัดภาคใต้มีการกระจายของคะแนนมากกว่าเด็กพุทธในพระนครและธนบุรี ส่วนเด็กอิสลามในพระนครและธนบุรีมีการกระจายของคะแนนมากกว่าเด็กอิสลามใน 4 จังหวัดภาคใต้

นอกจากนี้ในปีพุทธศักราช 2504 กองการวิจัย กรมวิชาการ¹⁴ ยังได้ทำการวิจัยทดสอบความรู้ทางภาษาไทยของนักเรียนในจังหวัดภูเก็ตที่เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เพื่อนำผลมาเปรียบเทียบกับผลการทดสอบของนักเรียนในจังหวัดพระนครและธนบุรี โดยพิจารณา

¹³ กองการวิจัย กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, "การทดสอบความรู้ทางภาษาไทยของนักเรียนใน 4 จังหวัดภาคใต้," การวิจัยทางการศึกษา เล่ม 2, (พฤศจิกายน, 2502), หน้า 12.

¹⁴ กองการวิจัย กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, "การทดสอบความรู้ทางภาษาไทยของนักเรียนในจังหวัดภูเก็ตที่เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4," การวิจัยทางการศึกษา เล่ม 8, (มกราคม, 2505), หน้า 13-14.

เปรียบเทียบพัฒนาการทางการศึกษาระหว่างเด็กชายและเด็กหญิงด้วย ได้ผลดังนี้

1. พัฒนาการทางภาษาของเด็กหญิงสูงกว่าเด็กชาย
2. กลุ่มตัวอย่างของนักเรียนชายมีลักษณะ เป็นวิวิธพันธุ์มากกว่ากลุ่มตัวอย่างของนักเรียนหญิง
3. ยังไม่มีหลักฐานที่จะยืนยันได้เต็มที่ว่า เด็กที่ใช้ภาษาอย่างเดียวกันทั้งที่บ้าน และที่โรงเรียนจะเรียนภาษาได้ดีกว่า หรือเหมือนกับเด็กที่ใช้ภาษาท้องถิ่นที่บ้าน และใช้ภาษากลางที่โรงเรียน
4. กลุ่มตัวอย่างนักเรียนในจังหวัดพระนครและธนบุรีมีลักษณะ เป็นเอกพันธุ์ มากกว่ากลุ่มตัวอย่างนักเรียนในจังหวัดภูเก็ต

จะเห็นได้ว่า มีผู้ทำการวิจัยสภาพการรู้หนังสือของนักเรียนที่จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เพื่อประเมินผลการจัดการศึกษาของเยาวชน ระดับประถมศึกษาตอนต้น ในด้านการอ่าน เขียน และคิดเลข มากพอสมควรแล้ว ฉะนั้นการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์จะ ประเมินผลการจัดการศึกษาผู้ใหญ่ระดับสองชั้น โดยศึกษาระดับการรู้หนังสือซึ่งได้แก่การอ่าน เขียน และคิดเลข ว่าอยู่ในระดับใด แตกต่างจากระดับการรู้หนังสือของนักเรียนที่ จบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 หรือไม่ และเทียบเท่านักเรียนที่จบประถมศึกษาชั้นใด

002334